TECHE UDINE

MANOSCRITTI

FONDO PRINCIPALE

Manoscritto n. P_MSS_0793

Nel Fondo Principale sono confluiti la maggior parte dei lasciti manoscritti pervenuti alla Biblioteca Civica «Vincenzo Joppi» nel corso del tempo: si tratta perciò di un fondo composito nel quale è possibile trovare manoscritti di argomento liturgico, scientifico, giuridico, botanico e altro.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine
https://www.techeudine.it/fondo-principale
https://www.sbhu.it/

Cronache
Latine

-786-
Al
-793-

XXXIV
21

n°8

793

Nicolò Camillo
de Restitutione Latinae
An. D. 1490.

Al Molto Mtre et Ex.mo sig.r Giulio
Canusio Can.co d'Aquilea
sig.r oss.mo

A le memorie Auguste in marmi, e in Carte,
A le tante grandezze, ai priuilegi
Dicati al gran ualor d'Huomini egregi.
Che furo alúni di Mercurio, e Marte.

De ricchi Alberghi a Le reliquie sparte,
Che degne fur d'Imperatori e Regi,
E unite in meraviglia hebber tai fregi,
Che trapassaro la Natura, e l'Arte.

A la feconda terra, all'aria, ai Siti,
Ai sacri Tempi, a le dovitie, a tanti
Heroi fatti del Roman decoro.

Altro non manca, che 'l veder useiti
Gl'antichi Heroi dalle lor Tombe, e quanti
Dicesser, CIVIDAL è il CIVLIO FORO.

Di Emilio Mintino

Qual pregiato Monil di gemme, e d'oro,
Che nel proprio splendor resti sepolto;
Ne si scopra giamai poco, ne molto
La cara vista di si bel Lauoro:

Tal nell'alte sue glorie è il Giulio Foro
Dal gran CANVSIO tuo si ben raccolto,
Possia ch'ogni poter a noi è tolto
Di ſruir quel, ch'al mondo Oggi è un Teſoro

Hor spiega Gormai le generose Insegne
Degl'Heroi Giuliensi, o Giulio a cui
Lode non si può dar ch'aguagli il merto;

Cosi potrai con queste Carte degne
Dar l'ornato alla Patria, ate, e a lui,
Che con la penna si mostrò si esperto.

Dell'istesso.

rias sibi qsq
logos Cum præ
suos utraq sortitur reli
gio redicæ magistros ad oppidi
nece ica stipe conduc tos. quátũ
in uetusta testat memoria
seu piu nere seu cura Senatus omni
um prouinc marios fors fortuna nobis m
dulsit: Adestq nris temporibus oppidi

Nulla ferẽt talem Secla futura Virum

Nulla fere Oda secun

QVINT
BRIACI
EPOS·IN

AD

Sius hosce iudere e necessum est:
Diu scitos canusi mei libellos
Exactm· et bene eum pensitare.
Soro Te legito aure submoranti·
Transcursm· Negquemt placere prompti
De sacra domdum penu sororum
Non ut fiet Triuialiter loquuntur;
Sed caste: a triuiis procul seorsu:
quoi lmguæ ueteres diu quirites
Ve. plusq mipeno sacro studebant:
Hoc si feceris: hinc bemgne lector
priscas vrbis origmationes:
Et quæ plus aliis nomus mtescant.
Terraq situs bemgnoris
Quibus sat bene scire iuliensis·
Nec refito fides quam ubiq præstat

Verbis valide ac ruiosam.
Scr[illegible]ptor candidus: elegans: politus:
Ac rerum [illegible]o omnium priorum
Quoi si non bene subtonabit auris
Iam Jum dispeream male oblocutor
Jimmo ocyus aurum maligno
Ju uuas octies decem sibyllas.

~:Finis:~

NICO·CANV·IVLIEN·
DE·PATRIAE·RESTITVTIONE

Marcus antonius Sabellius de situ patriæ aq-
uilegiensis historiæ suffragus Jonius prouin
ciæ emendatus humos mirifice illustrauit:
ne quæ antiquitatis omne illis defecit ar
gumentum non ignoraret: Iulii ætatem apud
rerum primordia inficiatus Aquileia solum pri
mipari uetustate profitetur Vt igitur Hamium
famosum aret Iulii suppresserit ratus deprauati qui

olim insidias huius historiæ enodare. Neme loge ni
Sabelle adsum Iulii alumnus. si Suffragator
neredtarius patriæ laudibus tuæ ne iam iuruo histo-
riæ quas ipse præteriens obliquata ceruice subnèr-
uasti. Ne sine præterea Julien agri Jum alpestri Iu
campestri opere nostro alio uicatim discusso quam
Sabelle Iuncaueras ea nobis intexta est copia
et margis quæ iuuate cum. prouincia reliquo posse
aeque contendere. Nunc absoluidi unq. itaqui or
diamur.

M

Iuidatū oppidū. Ieste plinio accolitore
Iulium prisca appellauit antiquitas.
Quod id rationem contra germa
nos pro castris Iulius Cæsar op
posuit: cum effrena barbaries
ueneris cómoditate. has fauces
crebris incursionibus prouincia lacesse
bat. Vt autem Iulii nomen amiserit. in ea
nulla. q bellica cum oppidi excidio. cuiq; constare
potest. Nam mouendis ædibus. dum scrobes ex
cauant. reliquiæ extipliciū ruina oppidū celebre
fuisse testantur. Vt alibi marmoreas deprehendi
mus tabulas. Romanorū nomina cesim insculptas.
quos accolas fuisse loci nulla potuit obliuione ue
stas. emerpunt alibi pauimenta lapidis cesim effigia
ta uarie gatis romanæ antiquitatis argumentum:
Alibi artis decus sculptoriæ excisas e lapicidinis
imagines. uiuos homines imitan. Denū oppidi ambi
tu ubiq; terebrato solo ueseratus ad fabrefcta

molem conspicis ex multiplici ruinæ inque sepultam: Inq; prædio oppidi antiquo lapideas urnas passim effodimus pro feralis pompa uetustatis cineres servantes: prædium est quoq; preterea sub ipsu oppidu hebreo nomine in sepultura diuisim redactum: qd hebraica perfidia a diluuii vesaniæ precipuu sibi summa religione constituit. Ibi nanq; in æpythaphus uetustissimu omniu legit Solemn saxo hebraice excisum: qd duu multu amoriu seculis ante Christi natiuitate humatu homine eode loco memorat extitisse Superest udiuc etate nostra longeue antiquitatis exemplar. Aeglevæ primordiis comparatum murus immensæ molis: qui a diuo siluestri phano ducens exordia ac oppidu subinde amplectens occidente ad Meridiem ripes terminat: ubi diu franciscu zenobiu celebre imorat. quis Iuuu negauerit Romana fuisse colonia cu Jet antiquitatum monumentis exhuberet Num decuit hæc æmulari Sabe: siue ustatis ne gnia precessisse neq; disputare Iuuen historia prophanasse una pu fabulis esse miscias! Restituenda igr patria est uel quatu historica ueritas

patitur.~

Deleta Aquileia, Romanorũ inde caser[illegible]
ciũ [illegible] superans Sulũ oppidũ diruit
Attila. Quantũ cronice legimus [illegible] parcius ánotatũ. Sulũ atq; carneũ prouinciaq; reliqua loca passim diffusa usden Jemponous uenisse est repisse quiquidé sub pedibus eodem concordia rerũ uberrima; desolationis ...cem meciat meandé. Re iraq; publica ad interitũ cuncta perducta Hunni ab hunis amicis conductitiis ob cladis uniuersalis memoriã indeleb[illegible]
lem tumulo pomẽ, ipsu principio inimicũ prouinciæ nomen auspicatus.

Absumpta ab hostiũ clade prouinciarum quæ qui seſe ex fuga metu interitus ad ãpes interas contulerant: ab excidio superfuere: quis exterminata ab nostribus patria inqt. Hi postea ab alpibus descendentes, Sulũq; oppidi nemã ut hostis Sulensiũ sedes fuerit demonstratis conspicere aprũ ipsũ

à de[illegible]arum.

Iuuense ex arbitrio, nullo impante uicati rare qdē
.eo pro exili numero saeculis aliquot m coui er ..ra q
usque aeo hae Temporū peraurauit mq: ..s ..d
pro meois fera: oro Iurre uercus ānos. p e nombz
dum succenturiarent Inq umbros lucum oppidi
facie mutata Iulii nomen hians exhalaret.

Attila, rerū successu ad mperū mutante) cum
liberis in eam usq; diem se carere haud equo am
mo ferret: hereditariae prolis cupidine ex duas
matrimonio ungit: Inq nuptali pompa, inter proceres
mensis accumbēs, ex aedulijs cenā oppipare nellu
atus: cum inter crapulandū pro more barbarico,
spumosos calices gluires ingurgitasset: surgēs a cēa
potulentus, nouae nuptae concubitū petit: ubi crapule
nimietate ac coitus studio, repentinae mortis m
sidijs intercipit: Nam exrumpentis naribus san
guims omnis hausto sanguine Jactatis in terrie. Hum q
cū eo milina gesserant cognita morte ducis, ab stra
lia recedentes in panoniam se recepunt: quos

Albonus rex hemone susceptos pro amplitudme re
gm patria abunde partcipauit Horum exitu ab
Italis exercitus reliquus nullo suffecto duce dimi
sus dispplatusq; secutus est

Per ea tempora Oreste amlitibus murbe ce
ciso: qui pro Augustulo admodú puero Impiü
simá Iuebat · Imperiuq; uces odoacro Ruthe
manorú duce subeunte ne sibi de Imperio refraga
retur popalus p Italia cunctim libertate pmissa · ut pro
arbitrio res publicas adminstrarent his qui Iulie
sem agrú incolebant instaurandæ patriæ sub Iáto
duce cupiao incesse · ratiq; sunt satius intra mœ
nia claudi · atq; pro urbano more cuta producere: q
foris inter armenta sordescere. Instauratione itaq;
aggressus ex ruinæ reliquiis ædes sibi quisq; nouauit.
Integrato deinde oppido · qui rem publicá adminstrét
decuriones deliguntur. facto delectu · ab effectu do
natæ libertatis Ciuitatu oppido nomen auspican
tur.

Odoacro in Italia imperante Theodori-
cus rex gothorū animo uolues pro soli sterili-
tate finibus auctioribus Thraciā proterminā-
re: ualidissimo coacto exercitu finitimas regiones
circumoniaq; depopulatus expugnabat. Quem foelici re-
rum successu formidolosū habuit Zeno Byzantii im-
perator quo igitur Tantā uirtutis potentiā a suis finibus re-
uocaret. de inuadenda Italia Theodorico persuasit. Is
consilius anticipati loci sterilitate exercitū Italiā a Thracia
cum coniugibus promiscuoq; sexus populo Iumentaria
rio mediis euapsus achiuis Illyricis primū ac deinde
liburnis bello superatis, in Imaui lapidis arius ad So-
cium castra posuit. Odoacer interea / fama increbe-
scente Gothorūq; in Italiā aduentu. ab exploratoribus
cognito / comparatis undiq; ex Italia uiribus / Iulien
suum conatu adhibito / in citeriorem fluuium rupe. quo
Gothis Transitū prohiberet / copias opposuit / sisdē fere
me locis: ubi nunc Venetorū uallum e cespite com-
pactū, Turcorū incursionibus nra ætate fuit oppositū.

Memm náq; pum urlu moles construeret ex opi
præfectis unu me fiusse· Cum ergo admolé cespes
effoderet. ossa ex ea strage semisepulta uidimus
extasse· quæ a uado fluminis contra foriani ueic /
gradiscam usq; cunctim aruatimq; exesa iacebant.
Theodoricus itaq; pronuosa populorú copia ūsdé ar.
uis ductus nequiés imoran, amnis uado pretentato
armatorú copias traecit· Superato ūnq; flumine / atq;
copis utrinq; instructis / collatis signis, ab utroq; exer-
citumme & mde concurrit: primoq; congressu / diu nu
tante uictoria / dira cómixtæ pugna. Interq; pugnan
dú· Iuuenses belli primitias priuaciter meuntes nostri
multitudame oppressi ceciderunt: Odoacriq; cætere
turmæ passim profugatæ usqueadeo cedunt: donec
nosti cedere / et aloco recedere oportuerit Odoacr.
qui cú paucis effugiés post longi itineris dispendia
Rauénam sese recepit

Theodoricus cede crassatus / Italia / fuso odoacro /
eiusq; deleto exercitu Cú ex cladibus spiciet

p Italiam mgestis / demta H mu erce; quæ n pauco r
erat præsidio oppidú aliua mstauratú nó esset om
nibus castris sulli agredi unibus exhaustum quoma
uis eius omnis armatorú cum odo-acri copiis ad sócia
m bello perierat · nullus ita q repugnátibus capiti / dirripié
ac smiul pirruit ratusq é hostis hoc stauæ hostro · mi
uirú a Jergo relinquendú quod arbitrarium prohibet
eggressu · Senes cú fœmneo sexu ac Jeneza iuuénute ·
quibus ob inualidutaté parcendú puxerat hostis · ab exci
dio euasi · Jn Juliensi agro uillarú diuersoriis se se recipe
pmittuné · ubi regendú esse oportuJ · quodd dú melioza ue
imt.

Gom Jorisulú subacta prountia · ciuitatibus per
Italiá aliis expugnatis · aliis præsidio destitutis
se se redentibus · súma rerú potiti Theodorico m
pante urbem Rauená adorti sunt expugnare. quam
Odoacri præsidio munitissimá / ut alia bellica nulla. q
obsidione capi posse conspicati gestis ordine castris ob
sidere statuerunJ: C unq per Jriémú ea obsidio frustra

ret / ob comeatus in ari nauoüs importatos / de componenda cu odeacro pace Theodoricus consiliú cepit Soluta itaq; obsidione / ictoq; fœdere mpium mter utrúq; reć sociale conducit ut una ambo imperent. Sicq; imperii paritate composita Theodoricus regnát et odoacer.

IMperio consortiu duitus nó perferente Theodoricus m odácrem ńecé molit insidias: Nam odoacro ad cená uocato uirulenta poculta uenenarius obtúlit pocilator quibus degustatis examinatus odoacer morte concidit subitaria. Theodoricus ubiq; Italiæ iuic solus regnat neq; eius Impiú tametsi adm mstravet a barbaro Intolerabile fuit Theodorico uéndć uita funcro a progeme mprogemé eius septé Trgita anos Italiæ de rent mpium. Ea Tempestate Iustmanus bizantu imperás qui contra decus imperii ratus est Italiá á barbaris occupari. uirtute, tú bellisarij, túm arsetis expugnata barbarie cá redemit Restituta uaq; ad pristina libertate Italia / quæ ab excidio Yliensiú

adoleuit Iuuentus Natalis [illegible] instauratione affectata ab agro tempora[illegible] ad mœnia ubi cõatibus totis oppidũ redintegrari mumẽ. ac mcouẽ Reipublicæ administratio nobilitans generosæ primoribus creditur; ac oppido nomen ciuidatũ minouat .. sinus sigdẽ ea benignitas é quæ eo homines allectetiue se destitui non patiat

Italia bonorũ fuit tota turbinibus uetere mꝺe exuta senectam barbarie præsidente in alienos mores cepat inquinari. hinc ab eadẽ tempestate (Academia exhausta thesauris) romanũ eloquium nostra usq; ætate exilas seruauit. quod impressorum cura nõdũ plene potuit mitigari. cũ et Marcivarro mis Iam et Nigidii ueterũq; plurũ pepisse uolumina constet Liuii necnõ ex decad constans historia optimaq; rhetoricæ arms subsidia alia; uideant illis exhalasse tẽporibus. rem inquam sæculis cunctis profecto indignã. Vera gdeunq; é. hinda gratia scriptoriæ opificibus arm. quorũ munere prostrata suscitantur ingenia.

IVstinianus ab Zenone per successionē Leōtis imperans ipulsis Gothis Italiæ asecutus impiū fortunæ Ieroniversantis facilitatē mīme verem atus · Ne si alterū Iuere imperiū. Intercipedis dispendio alterū absq; præsidio dimittere oportuit. Romanam imperii admimstrationē Narsi demandatā Romanorum reclamatione Longino-mo sufficeto · ab ipso Narse sumouit · Narses ergo ex manubiis contra Gothos p palmā quæsitis aere conflato ímodicoī imperii admimstratione educto Iustinianī longnino permissa cū pecunia omnīa polim se recepit ubi diu resedē. Gothacceptā repositionis muniā · a Iustiniano deficiēs · missis oratoribus alboino Longobardorū regi qui per ea tempora panoniā occupabat demuodeda Italia persuasit se sellū cū pecuniā omnibusq; omnibus auxilio fore confederās. quoq; eam gentē ad obeundā prouinciā atq; atq; allicerēt: Secū deportatos diuersi gnis fructus · oratores inter proceres diuiserūt quorū ousus fidē dictis adderet. Italia

sub eo clymate sua · quæ europæ prouinciarū lucūdis
sima sit et aprica .

LOngobardorū rex albouinus . narsis legationis an
nuēs, consulis mites centisq; italiæ fructū suauitate
degustata, mutandæ sedis cupidine tribues
ex panoma undiq; uiribus contractis frequēssimoq;
coacto exercitu · saxonū armatorū xx̄ milibus adhibitis
sociali conditione italiā inuasurus, cū coniugibus tum
tuarūq; populis, ac cæteris impedimentis uer aggredit . per
carnthios utraq; copīs traductis atq; submīde per norcos
taunsos: qua defluit natiso fauciōbus superatis, sulcum
ad primo aspectu opponit · expugnaturus castris omībus
obducit . oppidam a octorū excidio uiribus nōdū integ
gratis, toi armatorū copīs adiacentibus cōsternati · am
calig; presidio undiq; destituit . atq; per elapsi tempons
curricula expugnationē expers ad populorū tendere
internicionē conditā cū albōino pace, sese oppidaq; red
dere .

Paulus Diaconus.

Albanus p̄ deditionē oppido occupato · ut exer
citum famulitiariosq; populos ac femineū sexū
cætera impedimenta exanimare affectos q̄ que
rem et alimenta reficeret dies aliq̄ot totae stetit
morum atq; interibi suis benignitate · eximie relet
tatus q̄ ex ītalia hostio prouincia omnes p̄gres
sus · Diocletianū instituere constituit. quoq; addicē
dam · egiene opportunius specularet · cum paucis ex
celsū montē conscendit · hinc q̄ quantū in oram
venetā · oculi tuor totus emetiri. tantū margins
demandauit ducis subesse impio ſ̄ oppidū subinde
reuersus discussis pro meritis causa iurtute; expro
cerū cete q̄ magnanimitate & consilio antistaet
consulū eius nepotem omniū aplausu assensuq; dele
git consulis ad ducatū euectus ex nobilioribus ex
ercitus omnes alias uelle familias secū incolas
habiturus · a patruo conditionē accepit. familiare cou
sacre delectu · equarū præterea gregibus p̄cipuis
p̄ consulis emolumentū subtractis Albanus nūc iquā

ſtaliæ imbians moras erumpit.

GIsulfo Iulii sedé ducalé asſecuto, amplusſimisq; famulus oppido oppleto Albomus ſeluci lætus aſpicio cum exercitu reliquo Taurisiú recta contendit. ubi positis castris oppidanis ꝯpnmú nolú tatiú deditionē eduxit: miſese redemit populú mtermtioné simul ac oppidi euersioné funditus cómmatur. Dum itaq; incolæ reditionepconsilia cunctarenť: ipse tus Albomus instructis aciebus ad expugnationé accingit. Felix oppidi Anmstes. cuius consilio populus utebat cognito belli apparatu; uidés excidiú imminere secum adhibitis ciuibus aliquot omniú assensu in castra descendens. ꝑ reditionē Albomus remulsit. Condita igit pace strepituq; armorú quieté: Albomus cú delecta militú manu oppidú introducit. ubi fide a singulis accepta. oppidu munitit relicta custodia reliquus Italiæ oras inuasurus.

Taurisū aāministratione sub custodia con
stituta dimotis castris Albomus p cimbros
sese tedentes veronā pueniť. quam expu
gnatam pro magnitudine ambitus, regiam sibi con
stituit. Vbi tumultuarūs tande populus, ac fœmineū
sexus impedimentis sub custodia relictis exercitū nu
rum exacto hyemia omnē inuasurus accinctū.
Castra igitur inde mouēs, mox brixiā, post per
gamo, ac deinde comū per expugnationē potuit
diuisis singulas præsidūs. Mediolanū paria expu
gnatione assequit. Regno igit hīs finibus auctis, cū
magna gloria Albomus veronā regredit. Ibiq; obque
sua victoria ludos fieri publicos uoluit. Exercitus
uero in coniugariū fusus amplexibus dies aliquot bel
lorū labores ocio dilunt. Habuit. x. re Albōm hīsto
ria hæc uel truncatim percurrisse. quo illi gratia ha
beret. qui salui oppidū finibus auctoribus preterm
nauit quodq; tum p Attilā tum per gothos in eo
fuerat profanatū hic ducatus amplitudine cōstitu
ta, dignitate, turribusq; portoribus instauraut. —

Paulus historicus gñe Longobardus Julii
Porumdus · capute de eius genologia ut ipse
Testat: qui longobardoñ scripsit historiá:
exorto discrimine inter Auarem regẽ & Grisulfum
Forijulii ducem Sic. N. eius ubiq; historiæ Ciuida
tú Forojulii appellauit Tercii abca cano Auarorú
rege. oppido illatú fuisse refert excidiú. Nam cum
Grisulfus exoccula odii iniuria a rege defecisset. Be
ipse · quo inducaret · missis ad Cacanú Auarorú
regem Oratoribus uerata prece deposcit · ut Totis co
natibus in Grisulfú Julicnsiú ducem irrumperet. Inde
spolia ampla relaturus Cacanus pro more barbari
co prædæ auidus contractis e suetia omniq; bellua
rum turmis frequentissimo coacto exercitu p Noricas
alpes ingressus Julii fines populat. qđ Grisulfus ut ac
cepit · subitaria mox prouisione. quot quot exlo
gobardis simul ac Julicnsibus potuit aggregare secú
in Auaros ducens Noctu obuiú opposuit: Illucu
lante tñ de aurora qñ excitaret atq; eubraret ad huc.

cinarú clangor exercitu utrunq; in bellú accinit.
Nec segnus ubi pulsis Tenebris Nox fuit in die: hinc
et inde ab instructis aciebus concurrit. Iuuenses ig
pertinaciter pugnã meuntes haud modica strage hostẽ
afficerunt. Inde Cacanus, redintegrãs copias alias passim
succenturiabat. Nam exercitus multitudine, qui sul
so plurimũ antistabat. Bellũ utrãq; nutante uictoriã
entissimũ cũ cauarorũ strage ad meridiẽ usq; protra
dit. postremũ demũ longobardi hostiũ multitudine su
perati ac belli difficultatibus fessi, pugnæ labores am
plius nõ ferre ualentes hosti cederẽ et a loco decedere
impellunt. interq; cedendũ Grisulfus cũ paucis resistẽs
ab hostibus intercipit. ac Truncat. Cãnus tamẽsi cũ
exercitus sui strage nõ modica campestri pugna
uictor euaserit. Grisulfi prouinciã nihilominus op
piduq; expugnaturus aggredit. pontisq; ad Natisone
sub ipsum oppidũ castris cũ celeri conspiciendus
equo speculat qua parte demoliri mœnia possit: Do
mulida oppidi ducissa cõsortis obluta Grisulfi hostẽ
forma conspicuũ uimida fuuenta lincauit rectore crispoq;

crine humeros mumbrate, equú calcaribus lacessentem
augustum remq; specimen e menibus conspicata, mox eus
fagiam cupidine mq postremu libidims absumpta pro
luxuú nil ultra consilu capiés q; ex Nephando Thoro con
cubitú scelen qd cogitarat accensit quo libere uolup
tati concederet spaciu. Núcium igitur Cacano desti
nat qui referat opes sese oppidaq; patu. Si patiatur
et cónubio iungi. Cacanus ut erat acta treicidagus ac
rapti barbariæ omnú iniquitatú animo uolues solus
siti an iuuetus quis mhoste requiret, cú Romulidæ
nuncio. ictó federe. spondet cónubiú. seq; Romulidæ no
stis p omnia obsequutuú. Núcius hæc ubi dicta refert. Ro
mulida suæ libydims baccata proluuio unn amp. exus
efflagitás mnsere, omn sublata mora, é propugnaculis
sumota custodia. depositis armis. omnia congestere mq
munat. oppidú igitú sedato tumultu hostis eiusq; exerci
tus omns introducit. Introductusq; exanalis Thori spon
salia hæc confarratus. Cacanus ipse primú cú delectami
litú manu Romulidæ regia inuadit. liberos eius cap
tos in custodia tradit, opes simul rapit. omes. exercitus

reliqus per urbis ucos desecués quoscunq; obuios
Iruncat, domos occupaT. easq; irripit omes. Ju en
ses alii emuns m preceps desiluentes alii p portas
urbis euadentes. Nonulli arreptis armis ferro inter
hostes uer aferientes, quo se c'oede eximerent
salutis spe alia enim interdicta mortis destina
te uices euasit per fugam uitam suscipiunT. C a
canus postquá cunctis patrato excidio, præda
spoliisq; in castra áductis: quo barbaries desde-
uentus postremissimá crudelitaté exammi ex
piereT ibydnie. imisso igne oppidú incendiis có
flagrauit quodq; molis mco ab eorum exci
dio, ad ea Tempora impenso labore congestú exti
terat: una sca.ana dies absumpsit. Nephádá
debinc sceleste solutamq; mulieré peunis pate
causatá excidii, ymultibus stumódá publicauit
quam demde morte affeciT turpissima Cacanius
ex oppido, in quo amplius desceuiret nil preter ci
neres udit superfuisse. Hac castra nouésicum
præda spoliisq; uictor in patriá reditú studet in

ipso itinere ígr Jasso et Caco ducis filiis Agisulfi, a somno sepulta custodia, cunctamq; conscendentes equos proc'tis silentia ex Jurmis sese expediunT expediti calcaribus sompedes increpant, cuncatoq; cursu fugam agere craNT. Itineris longi dispendio cósumato, patrios demú lares repetunt anhelantes: quorum aduentu prouincia undiq; confluente parentis Agisulfi omniú assensu applausuq; uices asseciit. Cacanus cognita fuga uicinis pcitus Jenere iuuentutis sexú promiscuú prædatici uendiuit subcorona, uirosq; cæteros e præda selectos capite iussit Truncari.

ADolescentes Jasso et Cacho per fugá hostili iugo soluti, ac m Jutel á patriæ recepti, patrus laribus restituúr quos ubi adoriunt: uestibulú ante ipsum, atq; m fombus ipsis pro nfacinus famulitii stragé ab excidio Jabescente hand sine lachrymis conspicati destitutas direptasq; ædes m trocapessunt, easq; anguiati recensentes, lacunaria

alibi / auratasq; Trabes / semusta consistere. victos alibi parietes caligine mumbrate oblimitos. alibi ædium partem collapsa. alibi igne absumpta: Surreptas Iuuenesq; opes. & lamentabile regni deplorantes, lachrymis Tristane obortis. Tam funesto lugubriq; spectaculo astabat & equlorū comitata præsentia ex utroq; ordine Tumultuaria turba ab excidio profuga, patriæ casū lachrymas, singultibusq; mœstes. & qua omnis mœrens gemitus undiq; ac lachrymas ipsonabat. Vbi lachrymis datus est locus inducto silentio, equlatuq; sedato, ex patribus senior, qui consilio et auctoritate antistabat, opifici sumo pro seruatis ducibus gratiam referenda exclamat. Ipsorū reditu instauranda patria ominat. purgari ædes iubet oppidi. Iabe humanda q; esse cadauera terræ: neu quis amplius luctus mœrentia pectora rumpat. Fortis & constantis animi esse nō perturbari rebus asperis. nec Tumultuate de gradu deduci, quisnimo instaurandæ urbis prouinciam esse ex animo obeūdā: subiectorū opem ultro affuturā. pro sepulta strage

nó defuturos qui succéturiari deposcant. & his cunctis simul consistere rebus. Seruorius itaq; comproba to consilio. plebes montis acquiescés. mq; genua sese adpronas opificem súmú supplicia prece deposcit. ut uotis ánuáz. et dictis fata secundet.

Subsidio auxiliariaq; ope fabrorú atq; manuaria opera ex utraq; prouincia undiq; confluéntibus oppidú integrat. A competitoribus qui desertas ab excidio sedes incolerent. uicus omnis et compita frequentant. Grasulphus interea familiaca dem iisdem parentibus A Grisulpho frater vnicus: qui apud reges inter proceres eminebat: affinitatis iure Nepotú iuuela, et administratione admini subministrat. Is ut pedé in luto populis undiq; et subiectis nationibus ex utraq; lingua sibi conciliatis. nó amplius administraret. sed impare imminé Nepotes Iassonis solet Cacho oppressi patriæ cé insuriá. egre ferentes ad Attachi ducé conuentú confugiunt. quos benigne

susceptos · rom diutius é alúnatus quantú uero re
gnauerit ipse Orasulfus eiusq posteritatis successo-
ne ciuusq eorum singulatim gesta contexerim · opis
nimietate Truncauimus · Iametsi ad necus vrbis hæc
relatio redundaret Duos de viginti Tamen succesiue
duces in sulú oppido Tum ex cronicis Tum ex paulu
historia sæculis pluribus regnasse colligimus: quorú
sedem Rosimunda regina austriæ oriunda Iommú
nouissima subintrauit: quæ uiduata Iuitprando re
ge Longobardorú / moxq p aldeprandú regno occupa
to ipso suadente in sulu sedem secessit. Vbi primuni
igit ad ducatú regina fuit admissa ciuiú generosæ
nobilitatis conspicata præsentia. quorú consiliis in-
ficiendis utebat: reliqum uitæ sibi sine cura pro
terminas ducatus administratione ciuibus é elargita
patres inde ex nobiliú frequentia / qui remp. admi-
strarent / definito numero conscribuntur. Vbi primú
Senatus haberi cepit duplici accusione oblata / Senat
consulto ad posteritatis memoriá decretú est / oppidi
nomen immutari compositúq nomen et appellone regiæ

et episcopu dignitate Austria ciuitas oppido minui est. ab eadéq; denominatione prouincia uniuersa nomen di mídiata seculis aliquot Austria dicta est;

Discussa ducú uel Truncatim historia, eorum imperu luceat et dictionis fines concludere. Refert N. paulus historicus Albonú longobardorú regem, in ipso primú Italie ingressu Julicensis ducatus sedem amplis finibus auctam (duce creato) dixe dicentem reliquisse. Huius itaq; fines ducatus duplicé amplectú prouinciá alpestrem alteráq; sclauorú appellata: foroiulienstú quoq; alteram campestrem scriptum reliquit. Campestrem uniq; quá nra fert ætas: operis huius principiis terminatá adscripsimus: ab soncio amne nostrismo adliquentiam longitudinis dimensione constare: eius quoq; latitudiné ab alpe crucis ultima carnorú ducentem exordia ad Adriaticú mare in Marano desinere. In Tarvisis uero alpibz quæ carnis angulo adpliciore coherent: ubi plena uillis mest. Alpestrem sclauorú prouinciá lumina

posuísse paulus idem scripsit: eamq; longe lateq;
diffusa in Medaná promontoriú mari Adriaco im
mines terminari: ubi ad radices frequés é lucus
Medalmu a promontorio denominatus: quod pro
montoriú quidé Lyburnos disterminare ab Illiricis
dicué. His itaq; finibus usq;quaq; productis: noici pri
mú: deinde lapides: ac demú lyburni successiuo
ordine compræhenduné: quos appellatione regiú
eo carmine adstipulatus é Maro. Antémenor potuit
medus elapsus achiuis. Illiricos penetrare sinus atq;
intima Iuui. Regna lyburnoru & fonté superare
timaui. Fasciú ergo splendoré Iulensiú: hæc q; facili
gerandæ uestalis insigna: profecto sabellú minime de
cuit ex dicto ordine prætereunte supprimere: qualia
non unq; patriæ sic priscá Iulerunt sæcula: nec unq;
forte fictura dabunt.

PRo Aquileia uices dominádi Iulio oppido sb
eurle historiá scriptorú uel æmulatione
mterciså / uel ignauia obliquatá examur-
uegaſſi. libro proxime contexto absolu
mus. quod superést de Iulieñ ecclesiæ dignitate æq
sedis Aquileiensis Translatione) ac de modernis tem
poribus: quominus historia nesmaſ imperfecta Secú
do hoc & nouissimo libro haud ibre duximus enodare:

FAto nédum calamitatibus saciato: quas primú
Aquileiæ subindeq prouinciæ Attila / ac deinde
Gotti cum populorú internitione intulerit Nouis
sima Longobardorú inuasione ingruente. paulus pa
triarcha: quo manus hostiles euaderet: Aquileia de
cedens cú Thesauris ecclesiæ in gradense secessit oppi
dulú / maris altuio á terrestri umte circunquaque
distrae tú sponte uoluntario regens exilio ános plures
exanclauit quoad Aquileiem appellatione exinlauit)
gradense nomen sibi sedes é auspicata. per ea igitur

tempora pulsis Gothis ac Longobardis Italiá occu
pantibus, Gisulfus dux Iulien: cui forsan prouin
cia obuenit in sortem, ægre ferés sedis Aquileiensis
in tam humili loco translationé, impendio cona
tus est eam a gradu reuocare. quo illam urbis de
cori & ornamento futurá secú mitra Iulii maema
sistere. quod ei ob Antistis priuatá asequi neqs
set. Nouas in ipsú molitus insidias a pontifice
maximo. Episcopu Iulien Nouam sedé Necessitu
dinaria eorum: Instituitusq; in ea primú Maxé
tius pastor, coadministrauit diœcesm. quoad duca
tus imperiú proterminabat. Supsunt quidé inhodi
ernú dié Episcopatus huius indubitata uestigia
memoria in ecclesiis publico loco extantia. Namq;
Episcopalis ea sedes e marmore gradibus emne
infracta ad aram uetustissimi pham: quæ adhuc illus
temporibus fuit extructa. fidé dictis adstipulás. In
ea itaq; Maxentio uita finiente. suffectoq; fidentio
annosa ætate occidúo. uitæq; metas nó ampius
terferente. Amator Iertus atq; Nouissimus omniu

præsul sedem eandem fuit adeptus,

PAtriarchalis sedes Aquileiensis nomine, ere
uulsa splendore gradensi nomine obsoleto ea
demq; obnubilata in equoreis fluctibus dū ex
tatur oppidulo Iuliensis amator episcopus ducis suf
fragijs diocesim cunctim subministrat. Sede itaque
huiusmodi ducetante furoribus, & alisto morii ac sa
ctitudis priuati, eide uiuacante assequendi cupido
incessit quoq; affectata sedis fidenūs obeundā agen
deretur prouinciā. Liutprandi Longobardoni regis ha
benas regentis imperii potissimo adminiculatus præsidio
ab aplica sede ipsam Aquileiēsi est assecutus. cunq;
id diburte displicesse ob episcopatus Iulensis circa dio
cesim manifestariū interesse a ducibus urbana cū
residentia interdiceret: commouit præsul primo in
gressu aduēs inter turbas rurales cepit diuersari. quod
sine episcopatus fulcri æmulatione fieri nō potuit. cū
patriarchalis impetuoso sub. dentis nominibus humiliat
legenta loco sordescere. aduersasq; illi Iulien episcop?

ingregnissima

infrequentissima ciuitate nobiliū sequela stipatus
gestuosusq incederet ac de ipsa diocesi cū patriar-
chali sede contenderet. Calistus interim uolens un sono
arduis rebus gerendis accōmodatū temporis oportuni-
tatem obnixo silentio prestolabat. Cum ecce pēno
dux Iuuensis cum famulitio ad alpes per ociū equi-
set Impiger Calistus ducis absentiā comita. equitatu
familiari comitatus peditorū ruricolū cohorte adiuta,
ex cormonte eius fuluum uenit. Ibiq deprehensum
amatorem episcopū ab sua sede eiecit: eiusq ēdes
sibi ad incolendū adscriuit. Quem ubi pēno intru
sum electo amatore offendit effe-ratus in rabiem
eum in custodiam Iussit fame subinde increbrescē
te. Aquileiensē patriarchā prehensū detineri. Lui-
prandus rex. qui Calistum patrocinio tutabat sibi ad
ppinquorū ducū prehensionē Calisti. pēnoné ducē
co psecutus ē: ut ipsum oportuerit ā prouincia pe-
tus exulare ac in alpibus silanoru priuatim delite-
scere. Festinatis demū iulii Calistus pulsi-mona
teris ædes demolitus pro amplitudine patriarchali eas

ad fabrefactas iuxtimq; phanū solerti cura nouauit exq;
Aquileia sedis Translationē primus fulū sistere uoluit,

IVlu sedente calisto pōtoneq; duce obmūnā
illi carceris illatā in exiliū actor ad Lutpran
do regē: qui et ipse post uitae moras nō longe
protermnas abhumanis exulauit: Austriae regina Ros
munda coniuga uiro simul et regno uiduata ac ad
Iuuensem ducatū admissa sue precedenti libro scriptū
reliquimus ab calisto, quoadiuxit in sūmo honore est
hīta: ipaq; uita functa calistus Iuuensibus oppidū regiē
munere clargitū sibi reliquū ducatus adscuit impiū:
ex illoq; tempore sedes Aquileiensis pōntificalis occupa
uit exordia;

Contradixit sibi in eo q̄ dixit supra eod. li. ca. 32. de Rosmunda.

CAlistus re sedis patriarchalis abunde nauata
sedit annos duos et quadragīta diesq; uitae ulti
mos obiens morte intercepit: phanoq; aedibus
suis nouatis antiquo interceptus humat. Sede igit̄ p̄ cali
sti morte uacante, eandē pontifice maximo annuente,

Signoaldus Iuuensis patriarcha suffectus & assecutus. Cuius morita uite sanctitudo cu eius clarissimo ge re paritate uidet contende? Is quide ex Grimoaldi regu stirpe adplectore sanguims uinculo fuit oriundus. E m uero alibi precedentis libri capite xiiii. adscripsimus i mipsa Iulii prima institutor ducatus Gisulfus ducem ex vniuersi Longobardoru exercitus nobilioribus gen rosissimas decerptas familias apud se regia pmissione re tinuisse. inter quas Signoaldi familia agprime clarue qui patriarchale sede assecutus amplis honoribus aucta et meritis & exemplo insigniter illustrauit Signoaldo re mu a vita decedente Paulinus patriarcha instituitur: Cuius uite ineffabilis scitudine pauptas oris humanis neq oratione. neq stilo pro meritis ualeret Interere an a laudibus debuis omnino defecteret. Hic uaq Iulii sca tes prodigus christiane religioms Ierrenu syderis du uixit. est mualgatus: Vita demu functus in dno ra paci coruscamme sydereis Thalams euectus celi bus aggregat: Cuius prodigiosu corpus: miros ipuriscs odores suma religione Iuuensis uenerat ecclia. Sepulta uaq

Aquileiensi sede uacante) a dño paulino ad ꝓpum patriarcha ꝫ intercessum Antistites xiiii. successiuo ordíe ad eandem sede admsh · qui omnes sulu residentiam sistere maluerunt,

POpus patriarcha. ubi primú sedis é consecutus imperiú · ex Aquileiæ reliquüs ab excidio longa ętate collapsis) adhibita exprouincia undiq; fabrorú manuaria opera. uꝫ ciuitas incoleretꝫ · quo potiuꝫ ambitu) tumulatario opere integrauit: edesq; sibi iuxtaq; phanú: quo populi indulgentias petiturꝫ ampluter excipereté: solerti cura nouauiꝫ: Gradensi temde sede expugnata. inq; plebem ab aptica sede adiudicata) alteram sedis Aquileiensis translationé a Julio studiuꝫ reuocare) causq; primeon loco facere restituta uenenariú situ ratus serpentú frequentia infectu) palustriq; ceno intendio subtractum contra ueris inclementiá rare incola examurgari. Ax exsententia · opus absoluere · exitus acta probaꝫ. nam abinde cura populus nunq; spacio ulteriori q; biénú · ul ad súmum

Iriénü potuit educari: neq; quis misi misarnes, ac métis
mops/atq; ultro monturus: illis sedibus destitutis patitur
succentunari. Hei quotes incolas cubitú secedentes dudu
cmus/ stragulis angues uoluere orte delitescentes ante
cesisse. Liuida insuper facie: quos compitis obuios re-
prehendis anhelo grimuloq; gressu reptantes: pinde ac
utres conspicis/ tumefactos quorú haud sine nausea
cermis cruribus olidis muscarú congeries mescari: sep
tus quoq; haud abest iumentorú ergora culicú aculeis
exorsari. Vrulenta denig; labes humanae iuxte moras
abrumpes: sordidus soli aminalibus inditia submini
strat: quo fit ut inhabitandi ea nepi frustrata senten
tia/ subsequentes Antistites oportuerit ad aeris clemen
tiá Iulii reuenire. Inter quos Iuuensis patriarcha Ber
tius Euerardus exlongobardorú clara familia Iulio or
undus ad edes Calisti patriarchales aetatis suae dnosre
ligiose deduxit. Nec sme Iuuensiú laudibus dixerim,
euisdé patriarchae primam aetaté exone propagato Eue
rardi cristallú resplendere quo Antistites natalé do
mú et praedia frementiae quo uiues utebat: sure succes

sorte est asſecutus;

HOſtilibus incursionibus supsesſis· In prouincia
Tum castella· Tum oppida cepunT reasſumptis
uiribus integrari· Arxq; húmi loci cómoditate
conuenientibus oppidis conflatí in oppidú· ubi pauiae
cæ aliquí Iuuenisibus obuiam resistentias immutarunt·
Hincq; odium inter utrosq; populos grauiſſime obortú alu
maluntq; ab húmis conditóribus ob immunitú prouinciæ no
men auspicatú odiu emersisſe exordia· Ego illud dixe
rim utraq; occasione exortú· Notissimus ergo omniú pa
tr' nostra Ludouicus ex ducibus Tectis Germanicus pro
Latina Nausea Iuuensis libertatis tedio affectus· Iulú
Imuens cum húnis maluiT immorari· quibus ut allu
bescereT· Iulen muisos lacesſere turpis· et infestare
prælicenter IemerauiT Iuuenses ubi húmorú odio hæc
fieri perceperunT: obedientiæ iugú excutientes ab An
tistite defecerút: pristináq; libertate integrates: quo ac
ceptas munias uindicarent· Antistiti, simul et húnis
refragantes bellú indixerunT; refragantes

Diis in dies in tumescentibus: ad belli utriq animi accingunt: Ipseq Antistes iulien sium nuncio efferatus humoruq dolosis pellectus consiliis: ipsorumq ope auxiliaria adminiculatus contra iulienses in belli prouincia ultro inhiabat: Hincq ex prouincia uniuersa: primu ruresteri peditatu coacto ac deinde ex oppidis et castellis feudatarii equitatuq acie aggregata necno comitis noricorum copus accedentibus Iumq conducticiis militibus ex panonia contractis: ingente numerosuq confiatu exercitu: Indeq iulienses ab exploratoribus belli cognito apparatu: mox agro incolis exhausto: abincursionibus intra iulii mœnia protelatis: armentisq boum ac gregibus omnifaria in alpium iutella abactis: ne hostili præda fierent: Tum in oppido stationibus per mœnia perq uallu cunctim submunita custodia undiq obductis ac seruato proponendi compositis: intrepidi belli exclamitabant: Deletusq insup ex

iuuentute robusta frequentissimus peditatus: qui in
cursiones hostiles profugaret. ac procul a moenibus ar
ceret. Legati quoq; qui venetas auxilia petitum abie
runt accepto equitatus praesidio applausu omnium intra
moenia recipiunt. Anastes interea duas copias suas com
modis recensuisset: equitibus omnibus iulium expugnaturus
aggredit. Inq; locorum iniquitate a illius pastui duobus
distracto ab oppido Centoma posuit. Indeq; incursio
nibus oppidum coepit lacessere. Iulienses ex aduerso de
lecta manus pinacitem repugnas procul a uallo hos
tes arcebat. captiuos agens nonullos intra moenia uec
tos. Incursiones hae modi itembant fere quotidianae.
Hunius ex genuino octo eas septus integrantibus iu
lienses peditatus ut funderet & truncaret hostiliter
insequés occursabat: exq; desideratis manubias et
spolia propalá cum gloria in oppidu reportabat. De
tulit nobis senior: qui temporibus illis extitit propu
gnator eo bello humanse lorica amicti parmaq; armati
libus obiectis ex Iulienssi statione iaculo immissili pe
dem hunni confossi: nó ualuisse de loco decedere: no-

nec superato uallo is relator prehensu trahere tentione. Antistes tam pretereunte bimestre uidens quia nil pugnando proficere; expugnationisq; spes omnis frustaret: Armidue tocu rogata sententia obsidione soluta ne ab hostibus intercipere: reductis castris expeditus nocte cu exercitu omni hunu remeat ut indeq; mox prouincia inimicus egermania educturus auxilia natale solu, unde uenerat repetuit. Exitiale subinde odiu paluq; animos uicissitudinarijs incursionibus bellum inter duos populos integrauit. Veneti ueru exitu exsitia, temporisq; nacti opportunitate, quibus prouincia dominadi exlongo tempore cupido incesserat: Iuuensibus confederati [illegible] seniore, acri ingenio uiri hunis formidolosu, cu militaribus copus. ut hunu expugnaret; assistere destinariu. Ad oppidu igit positis castris, obsidionali bello res ipsa decernitur: Nam hunenses extrario destituti presidio, terriculosisq; hostiu uiribus consternati sese, oppidumq; dedere. Sic utraq; Veneti a bello primordiis ju

lensibus assistentes utrunq; oppidi pronunciaq; omnem per reductionem sunt consecuti;

Vlso patriarcha illo Germanico venetorii sena
tuq; pronuncia' imperii sui'm Iustinianee. Iulienses
sui iuris libertate' conditu uictores euadunt.
Auenens ne contra ius ecclesie eos ipse uideret. ame
te pontifice maximo sedes Aquileiensis exinde quod
ams centum peculio numerat' cuius sedis adem Iuu
lus ab Germanici illius exilio lustris fere xiiii. apud
aplice sedis cardines comendaticius relegatusq; mise
re celebre. Quoad patricius venetus Nicolaus Donato
ne sima uirtute auctoritateq; patriarcha suffectus
exulante illi abiurbe in patriam reposita ue. ubi cum ci
ui inter Iulienses ac huiusmodi emulatione' exorta. Dies
aliquot nutans benignus praesul utram populorum
cepisset' sententiam. Tandem Iuliensiu' appetationibz
exoratus. Dimotusq; ab hiis cu Iulensibus maluit
immorari. Cuius auxiliaria ope flammea cae Diue
virgini adiectam. Iulienses ex publico Nouauerrogato

augustum specimen / et m æuũ omne famigerabile.
Anastasius, uaq; nomen ad postentatis memoriã · quo
æternetur pro foribus Templi decreto publico Julienses
posuere.

TAntæ molis ædem uetustatis uitio Julienses
auctiorẽ · pulchriorẽ · immodico effecere: Nã preter
urbis decus donariumq; dee / eos impulit ad opus
absoluendũ necessitudmaria occasio duplex altera
pro collegii frequentia canonicorũ quo series longa di
uinis excitretur obsequiis quæ Italiæ nullibi numero
patitur superari alteri quo patulis Templi deambulachris
frequentia populi ampliter admitteret. pro collegiũ uaq;
amplitudine dicto spiritalis eoad uicatim in alpes dis
finiãt · quoad Julienſiũ fines proterminant · campes
treni quoq; plagam Julienſiũ suis finibus loco alio ter
minata eo uiuet quo superiore dicto eade spiritalis
amplectit. et preter propter Iris alias plebes · faucũ
alia · alia faganea · alia reunea · pariti cura omes ei
dem collegio aggregatas qui uero census · quæue an

nuarie tensiones ad frequentia collegii Jantá allum
nandú pleris horreis conqueant dicere ausim sepulé
tius patrocinatus amotis nullibi Jeriam substantiam
mi esse pronuncie quæ de paritate possit contendere.
De ære quoq; thesauris quos prius atq; per noctem Templi
ædituus mcubat eandem sententiá comprobarimus.
Nam diui Romuli patris patriæ caput expuro argento
fuluoq; auro celatú ad fabre factumq; de cuius ceruice
et humeris spléndentibus pendentibus monilia gémis præci
puis Jantii diebus populi spectaculo ad ará exponit.
quod caput quidem ex argento effigiatæ imagines hú
et inde medii comtant. Accessq; aliquot ex argento
mixtumq; auro conflatæ scales ceteraq; pixides argen
tee supellectilis. Accessit immensum ære edituo par
te continente. Et quod ad impensá maximú é omni
um æram ante ipám astare patuláe uides Tabulá
ex argenti pura materia uberim conflatá cuiusq; splé
denti auro simul obtectá. Accedit et ornatus ex con
aurea palle paramentaq; aulge uestá uestesq; aliæ Jex
tili auro squalidæ. quibus in diuinis flammeis amictú.

De collegiū quoq; comiciis auctoritatisq; amplitudine
cæterā · ne nimietatis accuser · mdiscussam rem ip
sam Truncarim ;

Hactenus nauata spiritaliū ampitudme, que
oppido msede Jphanię mole obuer, actitata ·
Ad oppidi urgentē necessitudmē, decorisq;
felicitatē · quæ flumini imminet Jamplior nobis
moles occurrit publicitus inouata, opus quidē et
prouincia aratiuj et mitensa : Nam oppido profudis
simia turmā rupē diuiso · medius gurgit lato preter
fluit Natiso : Vbi Julius quondā Cæsar primū cōtra
Germaniā hinc et inde ad utrāq; rupē castra posue
rat : quoq; ad utrunq; exercitū adytum gurgite inter
dictum p meabile reseraret : ponte sublicio rupē utrasq;
conunxit : quē ad ætatis nostrē usq; memoriā tu
multuaria eadem sequela posteritas innouauit, an
tiquitatē imitata parentes uero nri prisce antiqta
tis fama gestis mirigatā æmulantes sublicii ex,
stice pontis, opus Cæsarei demoliti exinoq; flumis

medio lapideá mole insurgrité educentes · cum sup
ponditi omne pmus incumberet · excesso lapide ebmo
arcu contignato ponteu ad pfectum · ea impósa
et arte redderé ut ipsum prodigiosis piramidú spec
taculis ualeas adeq demirari Ad Jante igité molisp
uncia subeundú ingeniati ordinis architectoriú u
dicio adlubrio quarú ipse absoluere relatú
é calcis ac cesú e pidis materia mdiscussa. duobus
millibus aum nimoru pro manuario opere ponté ad
fabreflen · Jam res in Senatu deducta : cumq cétum
diseret nomine rogarenJ sntias. Franciscus clarecti
nus et uirtute et genere inclytus rogatus sententia
eloquenti facundia primú oratione habuit : et ne re
trorsu cuiusq judicio res mterueniret : quo minus eua
deret Jn cora Senatus : ut erat dapsili liberalitate
ingenuus / aum numos centú excrumena depropsit :
quos obeundo operi dono datú iri prestmauit. Huius
ergo exemplo Senatorii cetus quisq uoluntario ere
smpulatum muletat eaq é exinde assiú mulcta
congesta · quæ unuerso opi absoluédo reflen mme

regionatis
uisa é. Verum pro operis immensitate, ea Iotens pop
pidi orbiculariter cunctimq; reprtura é. quoad ad-
mirandæ molis pons ipse perfectus sisteret

CVm ad oppidi cuiusq; necessitudiné. Aquis m
mus honos, felicitas atq; in æcipua censeatur:
Oppido uiro dixerim et suus natura, et adhibi
ta opera, aquis abunde prouisu. Iuferia eas. N. oppidi
subintrare utriqua felicitate conspicimus: Nam mé
diisoms celebre flumen lato cauoq; cohibitu alueo.
hinc abiucimis alpibus manuario alueolo defluésnium.
media quoq; fori area scatens fons permisi aquas
oppido atq; ata submministrat. De fluminis exortu, q
rsu lapsu, discretim alibi memoria phibet. fons ipse
uero ab ultimæ alpis radicibus. quæ oppido imineT
oblongis uasculis fictilibus. bitumine interstrato
presim miseris. quæ alibi celso cornelio Iesteri ab
inuentore Sillara nuncupant: ductu subterraneo
in oppidi actus. ex s. ede addicta foro medio eliqt.
qua ipa uetustas s et posteris ad fabrefacta effecit;

Ex agro ꝑ̃ luensi q cómeatus deferant in oppi
dum: queue verũ omnigenarũ exhubet
copia · dixerim prouinciæ nr̃i libi, tam bẽ
gne prouisũ: vnu presertim imaꝺa e generositas
quæꝺã: quæ omnium comproꝺatione cuiꝰ pro
uincialibꝰ ꝺare præferat: fructuũ atq; omniũ
ex ꝺ copia et amenitas ut eisdẽ proiectata prouin
ciam participare sit opus. Carnũ præterea caser
tinq; ferinæ cæterarũ atq; cupediarũ omniũ
ꝺ̃mur. cuniculus ea eximit alpestris ꝺngnitate
situs quæ in prouinciæ ꝺ̃ q̃ venias diffundẽꝺa.
Cæli quoq; eã clementia ꝺ̃ montibus alpibus oppido
rarat · quæ sanguinẽa incolis præsentia imprimat
iiuiꝺũ, abescentemq; palloré absterga, iiuiꝺã reiq;
salutem tueat. Ventorũ atq; uis turbes cæteræ omnis
imminentibus alpibus illuꝺit mq; ma ꝺclinas trans
trata euanescit. cũ uero hiemps horridis incumbit
algoribus · strepentis Iantũ boreæ pa[illegible] ꝓflat iste
nuus · quia alpibus frigentibus · ꝺmuꝺas agmur quos

pro ignorũ

prolignorũ copia ab uicinis alpibus importata domi
sedentes exhillarauimus ignibus effugamus Postq̃
uero nimis fugatis procul a ignibus mitescẽs seipsa
lenuerat. ẽstasq; ferme tota fragratissime sudare suc
cenſurrat. Et eoie suburbana ad radices alpiũ ap
cis passim dispersa colliculis magellosa paires di
uisa fruticũ amenitate ortanoq munere raceum
nibus calores mitescere gestit here cui ſ. rus op. ẽſ
mumbranibus densatus arborũbus ubi lympidi scã
turiunt fontes ad anos mille sonant dulci guttur
carmen aues eo soluentes. cũ ocũ ẽ negocio,
laxandi animi gratia gregatim cõcrepant:
quorũ a tot uiae deambulacris illis, solis uti are calo
res. alii animi studio ostraoui effulto in sedente
ad riuos prælabentis aquae lymphas humanibus,
in tedious attrahentes oia color exãres uricus
conumdatus aquis ũredine interfecta deferueat.
Ne ign quem latea. Hi uoluptia ui secessus pa
nicus tamen laetantia uirtute uel animi alia gene
rositate delibutis adiuuent. Et eos aute gregatim.

quæ sibi uictum paraſ opere manuario: deusta cu de
si bdiuo ferſ gendus diei ardoris;

De ſaliensis ecclesiæ dignſate deq; siti oppi
di: de publicis cómodis: necnó ueteri monu
mentis opere reserato: Iurpe ueterú recensus
se historiá existrauſumus ni posteritatis honos sub
mouareſ: quć. ut priscorú stemata: possis adeque
demiraripeaq; lege fidei: nó ueteri fama mó: sed pre
sentibus iuribus existimádú ſalienses uaq; patres ſu
os publicis ab Austriæ reoma munere clarguti m
ora fines agri. ac oppidi mœnia. in hanc usq; diem po
pulis cunctis uiris utriusq; tú ciuile Jú criminale
dixeruntſ: quodq; ex sui primordio foelici auspicio
paratú é: dus fauentibus: meliore fato æternabitur.
Pauci siqdé oratus familias oppido supesse sexeſ
quinquagintaſa colligimus: é quibus semestri singu
lo: Senatus ipse nouat: ex tantæ igit nobilitatis
frequentia: nó defuere ciues insignibus auctoraſi. qui

fascibus oleundis alus anteistare. Nostra hanc etate equites quatuor auro splendidauit Cæsar Augustus. ex frumentina familia Adam & helva ex Iovana Francisci. de qua federicum patriarchá procereseq; Nonullos didicimus oriundos: ex Turrigera melyti Georgii rerú gestarú gloria ommú clarissimu qui Cæsaris secutus é curiá & obiam eá fortunæ fi- delá receptus: Vt apud charynthios comitatú apud carnones castellú duplex · atq; alibi amplissimę dig- tionis censuq; monumen loch castellú. Iolmáneo agro confirmátu protinus sit assecutus. Is. N. profidei suę præstantia, eo adpliciore gradu Cæsaris aure pro pius admittit compellare; q.u et primcipibus regulisq; alús prorsus mirificat. Vt uero leonius Cæsaris Ju lerit mandata perbem · vtq; pontifice maximu ora- tor adyerit: Indytuq; ferdmandú pertinopesiegé · atq; glacialis poli sub Cymate duro Scithiaq; ultimas orbis oras attigerit · ac maris terraq; itus eroad in trepidus exanclauerit, opere præcuí é audire. Geor gio itaq; nico Heme e omnium, qui idiomatis cuis

36

cunq; lmquam'Norit iucundius exterrare. Sed num prolapsus ego procens Jam uelim historiá mterpose recensuisse? Nó mihi si lmquæ centu sint oraq; centú.

Ciceronis sententia m officiis psuasi de honore et gloria q; de cæteris cómodis paratus dimicare. Jurisconsultorú ordiné auratu ecclesiis proxmú applicabimus. Quos patauia leoni canonúq; gymnasia uenerandis nominibus áq; uigilus scientissime instruxere. Hi. N studio decenali quotidianis lectionibus mhærétes, eisq; principaliter digestis die duespante, de more adcirculos fori meas argutias prodeunt quarú resolutiæ clam succurant memoria: opusq; é ut Jorior omis ex ore, omis facessat ignauia. Ex eo igit officio palmæ mentú aut cunq; causatus decreto collegu donat insignis. Insignitusq; proprios repetit m delares rei publicæ cómodis domusq; suæ splendori futurus auxiliú. Ad oppidi itaq; decus et gloriá patricii nonulli. sæculo nro erasert doctores: quoru bibliothecas uelumine hreontia referras ad anni cultu,

studiuꝫ exercitatione necessitudmarias sibi qsꝫ
decreuit. famoꝛatos primũ theologos tum prædica
toriũ tum minoriũ suos utraq; sortis religio. Artis
ꝛemiæ medicæ magistros ad oppidi necessitudmem
publica scite conductos. Quorũ in annalibus graphi
ce memoria testat memoria seu diuino munere/seu
ciuis senatus/omniũ prouinciæ primarios fors fortu
na nobis misit. Adesta nostris temporibus oppidi
præsidio Antonius pæonius patriciæ ciuilitatis
adiectus consortio. qui citra utraq; montes prodi
gioso sanitatis beneficio m plures restituto. palæ-
ro esculapio cunctis famoꝛat. Iurecõsultoꝝ
uero duodenariũ numeru oppido excedere, nras
ignoraꝝ. nemo. quoꝝ nomina theologia cæte
raq; historia singulati recensere. operis immetare
truncauimus. Duo tamen ex eis, columna. quæ
pro ainis fiant exemplii in medii proferantꝫ alter
Franciscus Comes xi
uiris interpretatione patria
uus; alter
fores presenti

cendo pruncta' uibar sit mmulgatus Confusanec-
uero disciplinæ' arguti los causidicos osus ego mhu
beres · qui ad Necurias iudicū seu ad pares senten
ciarū blactérát causas Iureconsultoru cómercio',
aut uenerádas iurissanctiones imbiberūt Nequaq;
dicecrm adhibendos. imo nec mia memoria dignos;

Adopidi gloria fulcensis ecclesiæ dignitaté pro
sequentibus nobis accessoriū aliud zenobi
tarū decus ecclesiæ, quibus opidū diuersa
utriusq sexus religione illustrat. Hinc utraq moeni
bus atquū patens celebreq includit zenobiū pre
dicatorū frequentia referti · Inde suburbanum
uestalibus virginū celebi sacrauidne' aurili con
niarme interdictū diuo Dominico utrunq addictū.
Seraphico atq francisco mdita adeq zenobia duo
alterū immensæ molis ad Natisonē intra moenia situ;
alterū loco campestri zenobius heremitice degentibus
addictū ab opido quigentis passibus distractū. ex

tant præterea sub Diuo Benedicto virginia aua
Diuo uestalium frequentia (nunc et mãe ex opposito
sita Quæ inter utrunq; præterieś Diuidi Natiso. Hos
pitalia itemidé diuersoria Diuo menalcantibus patet
quibus adeuntes oratis excipiunt omnisq; alimonia
Ne ita q; morbo quouis affectis deesse miserationis
suffragia uideant his qui ulcere lepræ maculant
superadditu é seorsú diuinumq; hospitiú Diui Laza-
ri phano attiguú: ubi eo morbo oppressi uitæ cómo
dis ampliter admiculati conquescant.

Alius literariæ professionis insigne assecutus
interminate conspicimus ordine iuridati
lauro redimitú qui academicus apud
antiquissimos romanorú primú é municipalibus eúde
oratoribus: atq; poetis co-optatú addictú. Quorú
suppetis scientiæ cuiuscunq; sententiæ adoratio
nis augustæ specimen pensiculate modulateq; iliu
strante. Si uero manus ascitum poetico carmini
id adeq; efficies. ordinis. N. huius urbiq; Ferrariensis

habet frequentia : Nam pauci quos æquus amauit Iuppiter aut ardens euexit ad æthera uirtus; —

CVm inter publica cómoda potissimu omniu animi libertas alias præferat cum prouinciæ iudicio q̃ oppido uiro largius attributa comprobat Ad oppidi tuq̃ gloriã aũt ad publicũ refert cómodũ munere uenetoru a Iramnide ujuũ libere præsidis præsentia omnis abest satellitũ cũ extorsione nulla Dat prehẽsio In Senatus comitijs sententiarũ foro decuriones decernũt quis causas iudicandi potestas ẽ attributa A eo foro in Senatũ Sententia obliquata quocunque deferẽ pro meritis ueritate discussa sepe iudicatoq̃ refutãt. Homicidiũ uero furti capitalisq̃ facinoris cuiuscunq̃ siccarii Senatus decreto Satellitii præhẽdere cõtorrẽ prehẽsi decurionũ Iramnẽ singulis ubi uoluerint excutẽ ueritas eaq̃ excussa iustitiũ edunt: Inq̃ populi coram facinorosis relictis ingnatisq̃ uitã pubicam a Iudicis animaduertã iudicatasq̃ penas ut decuit iustitiæ exeq̃t

Antiquas singularum recensere familias populi
frequentiã atq manuarias artes fabrorii
plures diuisas passim officinas mercaturam
cæteram q accolarii industria Illis hæc addicat pro
uincia . quibus scribendi penitus deest materia ut
decuit quondã Marcian. cũ de hãnis scripsit histo
riã qui nil nactus dignitatis antiquæ qd celebrari
potuisset Temerata fide historica oppidi angulos usq
rimatus cloacas uoluit adeq temerari fecisq
prouinciæ festiuam historiam atq a.q prosecutus.
Nos n. Iuliense historiã uel sumati adorti immen
tate hanc curiosã protinus amolimur. Habetis itaq
patres conscripti sumario opere ab oppidi primor
dio mihanc diẽ patriæ restitutionẽ urbis nomim com
pillatã c'alacre & plaudite' c'æquus recensui;—

Finis Laudet Deus;—

Quinctii Hæmiliani
bicon in pontem sublicium julien.

Pontem sublicium diu uetustum ·
Nunc stratum silice: arcubus duobus
Quem tu sic pedibus premis sedenter:
Quanti (te precor) æstimas locatum!
Aut quot mihi curruū tulisse
Qua nunc materia est fabris fabricatus!
Hæc tu quum bene cogitaris. utrū
Auctores superet suos: uidelo
Scire hoc te uolui hospes: & ualere;

inches
Centimetres
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black